

Rzeka Stöbber wypływa z potłozonej na zachód od Szwajcarii Marchijskiej, rozległej krajiny niskich torfowisk zwanej Rotes Luch [pol. Czerwone Bagno]. Na swojej drodze w kierunku miejscowości Altriedland, do jednego ze starorzeczy Odry, wody rzeki były przez wieki wykorzystywane do różnych celów. Pręgi spłytnięte były wykorzystywane do potowu ryb, wytwarzania energii i oczyszczanie napędzania młynów zbożowych. Niektóre z młynów można zobaczyć do dzisi, ale nie są już one wykorzystywane do swoich pierwotnych celów. W ostatnich dziesięcioleciach dużą wagę przywiązuje się do tego, aby odcinki rzeki o charakterze zbliżonym do naturalnego zachować w niezmiennych formach, umożliwić im naturalny rozwój i wspierać przez działania hydrotechniczne. Pręgi i licznych progach spłytniętych zbudowano przepławki dla ryb i zadbano o zachowanie meandrującego koryta rzeki. W ten sposób chroni się bardzo szereg obszar przyrodniczy, na którego istnieniu korzystają liczne gatunki roślin i zwierząt. Meandrujące koryta przyczynia się do ukształtowania szerokiego pasa łęgów nadrzecznych, który może być zalewany w regularnych odstępach czasu bez szkody dla roślin i zwierząt. Wreć przeciwnie – osiedliły się tu gatunki, które są

Punkt 3:
Rzeka Stöbber
NS2 34.412 E014 05.996

H: Szczególnie płaski krajobraz.

A: Pagórkowaty krajobraz z siedliskami suchymi do cienisto-wilgotnych, a nawet wilgotnych.

Szwajcarskich.

I: Rozległe górskie panoramy, jak w Alpach

Pytanie: Co m.in. wyróżnia krajobraz Szwajcarii Marchijskiej?

„Buckow, podobne jak Freienwalde, cieszy się w tych stronach dobrą opinią, a na samo wspomnienie tej nazwy przed oczami przewijają się miłe dla oka obrazy: wzgórze i jeziora, jodłowe zbocza i porośnięte liściastymi drzewami wąwozy, pluskające po kamykach źródła i na wpół wyrwane przez wiatr z korzeniami brzozy, zanurzające swoje długie gałęzie w leśnym strumieniu.”

Wszystkie cytaty z: Theodor Fontane: „Wanderungen durch die Mark Brandenburg“, tom „Oderland“, 1863 r.

Tak Theodor Fontane rozpoczyna swoje sprawozdanie z podróży do Buckow. Ten pierwszy akapit opisuje przy tym znacznie więcej niż tylko tę niewielką miejscowość, ale całą Szwajcarię Marchijską.

W ramach projektu „Z parku do parku”, który popularyzuje spuściznę słynnego pisarza i ślady pozostawione przez niego na terenie Marchii Brandenburskiej, możesz korzystając z technologii GPS zaznać niektórych wrażeń, jakie Fontane wywiózł z Buckow i jego okolic. Start i meta wycieczki znajdują się przy obiekcie Schweizer Haus [pol. Szwajcarski Dom], dziś siedzibie administracji Parku Przyrody i centrum informacyjnego ze stałą ekspozycją na temat bioróżnorodności i krajobrazu Szwajcarii Marchijskiej. Około roku 1900 roku Schweizer Haus był zlokalizowanym w szachulcowym budynku, znanym lokalem, który służył wielu turystom jako punkt wyjścia do wędrówek po Szwajcarii Marchijskiej.

Besucherzentrum „Schweizer Haus“, Lindenstraße 33, 15377 Buckow

Co jest potrzebne do odbycia wycieczki z GPS-em?
Do odbycia wycieczki z GPS-em potrzebny jest smartfon, tablet albo urządzenie GPS.

Jak pokonać trasę wycieczki używając tych urządzeń?
Dla każdego punktu przystankowego trasy podano kod QR. Gdy się go zeskanuje, otworzy się link do Google Maps i można nawigować od punktu do punktu. Poza tym dla każdego punktu trasy podane są współrzędne w formacie h ddd mm.mmm (stopnie i minuty z trzema miejscami po przecinku). Można je wprowadzić do urządzenia GPS. Alternatywnie można pobrać na smartfona aplikację OsmAnd. Do tej aplikacji lub do urządzenia GPS można zaimportować plik GPX ze wszystkimi punktami orientacyjnymi trasy [ang. waypoint], a następnie nawigować od punktu do punktu.

Skąd pobrać plik GPX?
Plik ten można pobrać pod następującym adresem: www.von-park-zu-park.eu/gps-touren
Tam znajdziesz również dodatkowe informacje o projekcie, wycieczkach z GPS-em i geocachingu.

Nie mam ani smartfona, ani urządzenia GPS. Czy mogę mimo to przejść trasę wycieczki?
W Ośrodku Ekologicznym „Drei Eichen“ (Königstr. 62, 15377 Buckow, www.dreichen.de, anmeldung@dreichen.de) można wypożyczyć urządzenia GPS wraz z instrukcją użycia.

Verein Naturschutzpark Märkische Schweiz e.V.
Königstr. 62, 15377 Buckow, www.dreichen.de
we współpracy z:
NaturKosmos e.V.
Buckower Str. 12, 15374 Müncheberg,
www.naturkosmos.org
Tekst: Patrick Steuck
Tłumaczenie: Przemysław Szymoński

EUROPEJSKA UNIA Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
BB-PL INTERREG VA 2014-2020
„Barrieren reduzieren - gemeinsame Stärken nutzen“ / „Redukować bariery - wspólnie wykorzystywać silne strony”

Stand: 10/2022

WYCIECZKA Z GPS-EM ŚLADAMI TEODORA FONTANE BUCKOW

- Trasa ma dobre 4,5 km długości, z możliwością przedłużenia o ok. 1,5 km.
- Na trasie znajduje się łącznie 9 punktów orientacyjnych, w których należy rozwiązać krótkie zadania lub odpowiedzieć na pytania.
- Zadanie związane z wycieczką polega na znalezieniu 7 liter, które ułożone w odpowiedniej kolejności utworzą rozwiązanie.

Punkt 2:
Wzgórze Bullenberge
NS2 34.299 E014 05.878

W: Z apteki.

B: Są to fragmenty skał wulkanicznych, które w pradziejach zostały wyrzucone z wnętrza Ziemi, zastępy i zostały zebrane przez ludność w lasach.

T: Biorąc pod uwagę geologię tego regionu, większość kamieni w bruku to prawdopodobnie kamienie polne, czyli większe (określenie „kocie tby” odnosi się do ich rozmiarów) wielkości kamienie, które przybyły na teren dzisiejszej Brandenburskiej jako rumowisko skalne podczas ostatniej epoki lodowcowej.

Pytanie: Skąd pochodzią tzw. „kocie tby”?

Punkt 1:
Ulica Fontaneweg w Buckow
NS2 34.373 E014 05.142

zrównoważony rozwój).

Zgodynie ze swoim mottem i hasłem przewodnim staję ekspozycji, które brzmi „Ekspedycja Szwajcarii Marchijska”, obiekt Schweizer Haus służy dziś jako punkt informacyjny dla turystów rozpoczynających swoje odkrywczym wyprawę w przeszłość (polodowcowy charakter krajobrazu), terazniejszą (różnorodność i bogactwo gatunków i siedlisk) i przyszłość (edukacja i zrównoważony rozwój).

Punkt 0:
Schweizer Haus
NS2 34.466 E014 05.103

Fontane tak kontuuje swoje sprawozdanie z podróży do Buckow: „Tak, Buckow jest piękne, ale jednak z organizacjami. Wszystko zależy od tego, czy mamy na myśli okolicę Buckow, czy Buckow jako miasta; – z całym szacunkiem dla tej pierwszej, ale z rezerwą wobec tego drugiego. Jego domy są przykryte do zboczy i krwędzi wzgórz jak gniazda, a jego bruki, jeśli wyobrazić sobie najgorsze, są niezbędne dla życia. Fakt, że można tu potamać osie w powozie i skrećć kark, przymodzi na myśli, że w mieście mieszkają chyba sami kowale i chirurdzy, którzy w końcu przecie też chcą żyć.”
Fontane wskazuje tu na charakterystyczne dla miasta Buckow brukowane ulice. Dziś w mieście możemy znaleźć jedynie kilka ulic z takim typowym, nieobrobionym i nierównym brukiem. Pod względem bezpieczeństwa i wygody naszych stóp jest to niewątpliwie dobra wiadomość.

specjalistami od tego konkretnego typu siedlisk. Olchy stanowią większość drzewostanu w pobliżu rzeki. W samej rzece i nad nią roi się od różnych owadów, takich jak np. ważki, nartniki i wiele, wiele komarów. Również bobry, po tym, jak na przestrzeni wielu lat zostały niemal całkowicie wytępione, zadomowiły się ponownie w swoim pierwotnym siedlisku. Troszczą się teraz również o to, aby wody rzeki były okresowo spiętrzane.

Pytanie:

Jakie gatunki zwierząt są mieszkańcami tej rzeki lub jej brzegów?

P: Lew, zebra i słoń.

G: Sęp, krowa i koziorożec alpejski.

N: Skójką gruboskorupowa, zimorodek i bóbr.

Punkt 4: Jezioro Großer Tornowsee

N52 34.552 E014 06.422

Fontane pisze o jeziorze Großer Tornowsee: „*Jest ono niepodobne do małego [jeziora] Tornow, kocha światło tak, jak to drugie kocha cień, i przywołuje obraz pogodnego spokoju. Okalają je wznoszące się zielone brzegi, czerwone pnie świerków odbijają się...*”. Nad mniejszym jeziorem Kleiner Tornowsee jeszcze nie byliśmy, a licznych czerwonych pni świerków wzdłuż brzegów jeziora również dzisiaj już nie zobaczymy. Na przestrzeni lat od czasów, gdy Fontane pisał swoje sprawozdania z podróży, wiele drzew iglastych zostało bądź wyciętych do celów gospodarczych i zastąpionych drzewami liściastymi bądź też padło ofiarą licznych burz, okresów suszy lub korników. W lipcu 2002 roku przez okoliczne lasy przeszła „burza stulecia”, która powaliła wiele drzew. Nasuwa się tu pytanie, czy takich sił natury nie można byłoby wykorzystać również w jakiś praktyczny sposób?

Pytanie:

Jakie siły natury (odnawialne źródła energii) były w systematyczny sposób wykorzystywane w przeszłości na terenie Szwajcarii Marchijskiej?

R: Siła wiatru

F: Siła wody

U: Energia słoneczna

Punkt 5: Dom nad jeziorem Tornowsee

N52 34.590 E014 06.102

„*Na brzegu dużego jeziora Tornowsee wznosi się willa, tzw. szwajcarski dom. Budowniczy, w hołdzie dla miejsca, w którym wznosił tę zgrabną budowlę, nadał jej nazwę »Haus Tornow«.*”

Opisany tu przez Theodora Fontane „*Szwajcarski Dom*” został rozebrany w latach 60. Ze względu na zły stan substancji budowlanej. Dominujący dzisiaj w pejzażu duży dwór został zbudowany w latach 1908-1912 bezpośrednio koło starej willi. Po zakończeniu II Wojny Światowej był przez długie lata wykorzystywany jako dom dziecka i placówka wychowawcza dla młodzieży, aż w roku 1993 został przekształcony w „*Dom Gościnny nad Jeziorem Tornow*”. Spokój i piękno jeziora zachęcają do spokojnego wypoczynku i relaksu nad jego brzegami, bo jak pisał Fontane: „*»Spokój« to przewodnie hasło nad dużym Tornowsee*”.

Punkt 6: Pomiędzy dwoma jeziorami

N52 34.742 E014 05.834

Możliwe przedłużenie trasy!

N52 34.928 E014 05.496

W tym miejscu możesz opuścić zaplanowaną trasę, aby przejść jej przedłużenie o długości ok. 1,3 km. Przechodząc koło Königseiche [pol. *Królewski Dąb*] musisz wspiąć się na płaskowyż, przejść przez Dachsberg [pol. *Borsucza Góra*] ze zlokalizowaną na niej wiatą (Fontane pisał: „*Za jeden z jej najbardziej urokliwych punktów uważany jest oddalony zaledwie o kwadrans drogi od wsi Dachsberg, nie bez przyczyny ulubione miejsce wszystkich marchijskich turystów. Nawet berlińczycy oddają mu hołd. A to przecież zawsze jest decydujące!*”) i powrócić przez Wolfsschlucht [pol. *Wilczy Wąwóz*] i jego wylot na pierwotną trasę do punktu 7.

Punkt 8: Bajorko i torfowisko

N52 34.707 E014 05.188

Bogata rzeźba terenu Szwajcarii Marchijskiej umożliwiła powstanie licznych bagien, bajorek (stawów), jezior i rzek. Oprócz wspomnianych i znanych już funkcji zbiorników wodnych dla rozwoju i zachowania różnorodności biologicznej, istnieje oczywiście wiele innych oddziaływań, np. również na klimat. Na mikroklimat panujący w pobliskim lesie, zbiorniki wodne i torfowiska oddziałują choćby poprzez samą zwiększoną wilgotność powietrza. W skali globalnej bagna i torfowiska pełnią jednak jeszcze jedną funkcję.

Pytanie:

Jakie szczególne funkcje mają bagna i torfowiska w kształtowaniu globalnego klimatu?

U: Bagna i torfowiska mogą kierować ruchem chmur na całym świecie.

O: Bagna i torfowiska mogą w dużych ilościach pobierać z powietrza dwutlenek węgla (CO₂) i go magazynować.

L: Bagna i torfowiska nie mają żadnej szczególnej funkcji w kształtowaniu klimatu na świecie.

Punkt 9: Zróżnicowany las

N52 34.610 E014 05.121

Dotarłeś właśnie do położonego w lesie punktu końcowego. Po swojej prawej i lewej stronie, przed sobą i za sobą, możesz zobaczyć różne zbiorowiska leśne z różnymi gatunkami drzew (buczynę, gaj modrzewiowy, ols, bór sosnowy). W dłuższej

„*..., po prawdzie jednak to właśnie jej dwa jeziora, jak również łączący je wąwóz, sprawiają, że jest tak piękna. Dwa jeziora nazywane są małym i dużym Tornowsee, a wąwóz nazywa się »Silberkehle«.* Spoglądają one na wznoszącą się terasami [Borsuczą] Górę. U stóp tych schodów rozciąga się duże [jezioro] Tornow, ale na środkowym stopniu, w ustronnej głębi, leży ciemne i ciche małe [jezioro] Tornow.”

Dotarliśmy teraz do położonego wyżej jeziora Kleiner Tornowsee. Dokonaliśmy tego bez przekraczania wąwozu Silberkehle [pol. *Srebrna Gardziel*], którego nazwa pochodzi od piasków kwarcowych, które w słońcu skrzę się srebrzyście. Wąwóz nie jest dostępny ze względu na liczne powalone i pozostawione tu w interesie ochrony przyrody drzewa. Jezioro Kleiner Tornowsee jest położone ok. 17 metrów wyżej od swojego większego imiennika. Powodem tego jest specyficzna budowa geologiczna podłoża. Podczas ostatniego zlodowacenia do materiału skalnego znajdującej się w tym miejscu spiętrzonej moreny czołowej został domieszany bogaty w gliny materiał z trzeciorzędu (okres geologiczny przed ponad 2,6 mln lat), tworząc szczególnie twarde i nieprzepuszczalne dla wody podłoże. To dlatego wody z mniejszego jeziora nie „przesiłekają” do dużego.

Pytanie:

Dlaczego jezioro Kleiner Tornowsee jest położone wyżej od jeziora Großer Tornowsee?

D: Aby ptaki mogły łatwiej dostać się do wody.

E: Ponieważ ostatnia epoka lodowcowa ponad 20 000 lat temu stworzyła na terenie Szwajcarii Marchijskiej krajobraz o silnej rzeźbie terenu, z położoną pomiędzy płaskowyżami Barnimplatte i Lebuser Platte spiętrzoną moreną czołową o różnych poziomach i z odpowiednio na różnych wysokościach położonymi zbiornikami wodnymi.

S: Żeby małe jezioro nie zostało pochłonięte przez duże jezioro.

perspektywie las powinien zostać przekształcony w sposób zrównoważony, tj. należy sadzić drzewa odpowiednie dla tego siedliska, które dobrze zniosą obecny i przyszły klimat oraz, jako zbiorowisko leśne, będą bardziej odporne na czynniki zewnętrzne lub szkodliwe, takie jak np. nawałnice, zmiany klimatyczne i szkodniki (korniki itp.).

Pytanie:

Jaki las powinien być twoim zdaniem preferowany w procesie przebudowy drzewostanu?

Z: Monotonny las z tylko jednym gatunkiem drzew, np. z sosną.

C: Las deszczowy, bo za kilka lat będziemy mieli klimat jak na równiku.

N: Zróżnicowany las mieszany z kilkoma gatunkami drzew, które mogą rosnąć również w bardziej ekstremalnych warunkach klimatycznych (podwyższone temperatury, zwiększona presja szkodników) niż obecnie.

Na zakończenie

N52 34.457 E014 05.075

Powrót pod budynek Schweizer Haus w Buckow. Trasa dobiegła końca. Idź teraz dalej prosto przed siebie. Po wyjściu z lasu budynek Schweizer Haus będziesz miał w zasięgu wzroku.

Znajdź słowo stanowiące rozwiązanie!

Ułóż w prawidłowej kolejności 7 liter związanych z prawidłowymi odpowiedziami na pytania zadane w siedmiu punktach trasy!